

جایگاه بیمه تعاونی در بازار بیمه ایران

● دکتر غلامحسین جباری

درصد سهام شرکت‌های بیمه دولتی به بخش خصوصی نیز در مجمع تشخیص مصلحت تصویب شد. به این ترتیب می‌توان گفت که در آینده نزدیک نه تنها انحصار دولت بر صنعت بیمه منتفی است، بلکه عمده فعالیت در دست بخش خصوصی خواهد بود.

آیا بخش تعاونی هم که بنا به تعریف اصل ۴۴ قانون اساسی یکی از سه بخش اقتصادی است در صنعت بیمه سهمی دارد؟ این پرسشی است که کسی به آن پاسخ نداده است و به نظر می‌رسد که

هر حال این برداشتی بود که تا سه سال قبل به صورت اجماع از اصل ۴۴ قانون اساسی ارائه می‌شد. ولی بالاخره با بحث‌هایی که در این باره انجام شد و با توجه به سیاست کلی اقتصادی کشور که متمایل به کاهش فعالیت و دخالت دولت در عرصه اقتصاد است و در نهایت با تصمیم مجمع تشخیص مصلحت نظام راه برای فعالیت بخش خصوصی در صنعت بیمه باز شد و از اوایل سال ۱۳۸۲ چند شرکت بیمه خصوصی فعالیت خود را آغاز کردند. از طرف دیگر فروش ۶۵

در تیرماه سال ۱۳۵۸ با تصویب قانونی در شورای انقلاب، کلیه شرکت‌های بیمه خصوصی، که قبل از انقلاب مشغول فعالیت بودند، در اختیار دولت قرار گرفتند و به عبارت دیگر فعالیت بیمه‌ای به انحصار دولت درآمد. اصل ۴۴ قانون اساسی نیز، که نظام اقتصادی جمهوری اسلامی را در سه بخش دولتی و خصوصی و تعاونی تعریف می‌کند، فعالیت بیمه‌ای را در بخش دولتی قرار داده است و ظاهراً بر انحصار دولت در این فعالیت اقتصادی تاکید کرده است. به

پاسخ آن بسیار دشوار باشد. شاید در این برهه از زمان، که در دوره‌ای انتقالی قرار داریم و شرکت‌های بیمه خصوصی در مرحله تولد و رشد اولیه هستند، پرداختن به بیمه تعاونی به مصلحت نباشد. ولی نباید فراموش کرد که در واقع فرق اساسی بین بخش تعاونی و بخش خصوصی نیست یعنی این دو در مقابل بخش دولتی قرار دارند. اما شورای عالی بیمه که در آئین‌نامه مصوب اول بهمن سال ۱۳۸۰ ضوابط تاسیس مؤسسات بیمه غیر دولتی را معین کرده، در ماده ۲ آن آئین‌نامه تصریح کرده است که تشکیل مؤسسه بیمه صرفاً به صورت شرکت سهامی عام امکان‌پذیر است. بنابراین تشکیل شرکت بیمه تعاونی فعلاً مجاز نیست و به نظر می‌رسد سیاست بلندمدت بیمه مرکزی چنین باشد.

در اغلب کشورهای پیشرفته از لحاظ بیمه، آشنایی مردم با بیمه و توسعه فرهنگ بیمه مرهون فعالیت شرکت‌های تعاونی بیمه بوده است. هنوز هم برخی از معتبرترین مؤسسات بیمه در کشورهای اروپایی به ویژه فرانسه و انگلیس و همچنین کشورهای ژاپن و آمریکا شرکت‌های تعاونی بیمه هستند که عمدتاً به فعالیت در زمینه بیمه‌های عمر، درمان تکمیلی، خودرو، مسئولیت‌های حرفه‌ای و آتش‌سوزی منازل مسکونی می‌پردازند. بیمه‌های تخصصی‌تر مانند بیمه‌های هواپیما، کشتی، صنعتی، مهندسی و انرژی عملاً در انحصار شرکت‌های تجاری است. به عبارت دیگر می‌توان گفت بیمه‌های مردمی را تعاونی‌ها اداره می‌کنند و همین تعاونی‌ها عامل توسعه و نفوذ فرهنگ بیمه در جامعه هستند. تردیدی نیست که اگر راه برای فعالیت تعاونی‌های بیمه باز شود در کشور ما نیز رشد

بیمه‌های مردمی شتاب بیشتری خواهد گرفت. ناگفته نماند که درباره ماهیت تعاونی‌های بیمه‌ای دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. برخی از صاحب‌نظران این‌گونه مؤسسات را تعاونی نمی‌دانند. البته باید گفت طرز کار آنها با تعاونی‌های تولید و مصرف و اعتبار تفاوتی اساسی دارد. زیرا در تعاونی‌های اخیر سود شرکت بین اعضاء که سهام‌دار آن هستند تقسیم می‌شود ولی در تعاونی‌های بیمه‌ای سود حاصل از عملیات هر سال، پس از کنار گذاشتن ذخایر لازم، به مشتری‌های شرکت به نسبت حق بیمه‌ای که پرداخته‌اند برگشت داده می‌شود. در واقع ماهیت تعاون بیمه‌ای از ماهیت یک شرکت بازرگانی، که در آن سهامدار نقش اصلی را ایفا می‌کند، متفاوت است. بنابراین می‌توان گفت برای فعالیت بیمه براساس اصول

شورای عالی بیمه که در آئین‌نامه مصوب اول بهمن سال ۱۳۸۰ ضوابط تاسیس مؤسسات بیمه غیر دولتی را معین کرده، در ماده ۲ آن آئین‌نامه تصریح کرده است که تشکیل مؤسسه بیمه صرفاً به صورت شرکت سهامی عام امکان‌پذیر است. بنابراین تشکیل شرکت بیمه تعاونی فعلاً مجاز نیست و به نظر می‌رسد که سیاست بلندمدت بیمه مرکزی ایران نیز چنین باشد

تعاون، تاسیس شرکت ضرورت ندارد. می‌توان بین تعدادی از بیمه‌گذاران که خطرهای مشابهی برای بیمه کردن دارند رابطه تعاونی ایجاد کرد. چنین رابطه‌ای، البته درحد بسیار ضعیفی از آن، فعلاً در بیمه‌های عمر دیده می‌شود. شرکت‌های بیمه در قراردادهای بیمه عمر گروهی،

در اغلب کشورهای پیشرفته آشنایی مردم با بیمه و توسعه فرهنگ بیمه مرهون فعالیت شرکت‌های تعاونی بیمه بوده است. هنوز هم برخی از معتبرترین مؤسسات بیمه در کشورهای اروپایی به ویژه فرانسه و انگلیس و همچنین کشورهای ژاپن و آمریکا شرکت‌های تعاونی بیمه هستند. به عبارت دیگر می‌توان گفت بیمه‌های مردمی را تعاونی‌ها اداره می‌کنند و همین تعاونی‌ها عامل توسعه و نفوذ فرهنگ بیمه در جامعه هستند

براساس مقررات موجود، تا ۱۵ درصد از حق بیمه را به عنوان حق مشارکت در منافع برگشت می‌دهند. اگر این رابطه را از جهات مختلف وسیع‌تر و قوی‌تر سازیم به همان بیمه تعاونی موجود یا به چیزی کاملاً مشابه آن خواهیم رسید. شرکت‌های بیمه فعال در کشور می‌توانند چنین رابطه تعاونی را بین گروههایی از مردم، که خطرات مشترک دارند، برقرار نمایند. به عبارت دیگر رابطه تعاونی بین گروههای مختلف، با مدیریت و البته قبول مسئولیت و ریسک‌پذیری شرکت‌های بیمه، برقرار کنند. از سود پایان هر دوره بخشی به عنوان حق مدیریت و هزینه ریسک‌پذیری به شرکت بیمه تعلق گیرد و مانده آن به عنوان سهم مشارکت بیمه‌گذاران بین آنها تقسیم شود. به این ترتیب، بدون آنکه وارد بحث قانونی بودن و یا ممنوعیت تشکیل شرکت بیمه تعاونی بشویم، عملاً بیمه‌های تعاونی را در کشور متداول خواهیم کرد و از نتایج مفید آن بهره خواهیم برد. البته این دیدگاهی است که بحث و بررسی بیشتر و جامع‌تری را می‌طلبد.

